

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

(пост. п. 9 від «30» 06 2022 р.)

Ректор

А. А. Мазаракі

**ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї /
PSYCHOLOGY FAMILY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2022

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено**

Автори: М.С.Корольчук, доктор психологічних наук, професор
І. М. Овдієнко, кандидат психологічних наук, доцент

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, протокол № 4 від 16 жовтня 2021 р.

Рецензенти: О.В. Полунін, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри психології ДТЕУ
О. В. Войтенко, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології ДТЕУ

**ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї /
PSYCHOLOGY FAMILY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма дисципліни «Психологія сім'ї» призначена для студентів бакалаврату ДТЕУ галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», освітньої програми «Практична психологія».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України із зазначеної спеціальності та відповідних освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів ДТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Психологія сім'ї»: надати теоретичні знання та сформувати компетентності щодо аналізу причин виникнення внутрішньосімейних проблем, оволодіти психологічними методами та методиками психологічної допомоги родині та навичками діагностики сімейних стосунків.

Завданнями вивчення дисципліни «Психології сім'ї» є:

- надати студентам знання щодо наукової проблематики предмету, що вивчається;
- сформувати у студентів систему уявлень про зміст і структуру психокорекційної роботи з подружньою парою, основні засади сімейного консультування, роль та позицію психолога у цьому процесі, сучасні напрямки дослідження даної наукової проблематики;
- усвідомити майбутнім психологам місце і роль «Психології сім'ї» в теорії і практиці професійної діяльності;
- підвищити рівень професійної компетентності студентів завдяки оволодінню ними психологічними методами адекватної оцінки джерел конфліктів в родині, визначення їх видів, динаміки розвитку, прогнозування, діагностики і конструктивного розв'язання;
- сформувати у студентів систему знань про соціально-психологічні процеси і явища у сім'ї як соціальному інституті суспільства;
- виробити у студентів практичні уміння та навички щодо застосування психологічних знань про сім'ю у професійній діяльності практичного психолога в системі діяльності психологічної служби;
- розкрити студентам значення предмету та озброїти їх методикою оптимізації сім'ї в сучасних умовах життєдіяльності.

Предметом вивчення дисципліни є проблеми соціалізації особистості в сім'ї, спілкування та взаємодії подружжя, подолання сімейних конфліктів та досягнення згоди.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Знати і розуміти:

- структури особистості, принципів, методів, галузей психології;
- ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання;
- сучасні теоретичні основи щодо власного Я та психологічних особливостей інших, а також умови та чинники, які визначають ефективність міжособистісних стосунків;
- теоретичних та практичних аспектів основних підходів сучасної світової психології до вивчення сім'ї як інституту держави;
- пояснювати причини та особливості конфліктної взаємодії, проблемної поведінки дитини, напруженості у взаєминах між особистостями, між представниками різних поколінь;

Уміти:

- здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань, у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; застосовувати інноваційні підходи для вирішення професійних завдань;
- застосовувати діагностику соціально-психологічних явищ та процесів за допомогою методів, засобів та прийомів, які будуть використані у практичній роботі майбутнього психолога;
- рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки; розробляти заходи з психологічного супроводу розвитку особистості, міжособистісних стосунків;
- впроваджувати техніки консультування та психотерапії щодо міжособистісної взаємодії;
- використовувати програми діагностики психологічних факторів, що визначають особливості поведінки в різних ситуаціях життя;

Формування суджень:

- узагальнювати психологічні вимоги до гармонійних міжособистісних взаємин, спираючись на знання отримані під час вивчення дисциплін «Загальна психологія», «Соціальна психологія з курсом етнопсихології», «Педагогічна та вікова психологія», «Конфліктологія»;
- систематизувати критерії психодіагностичних обстежень, спрямованих на вивчення міжособистісних взаємовідносин;
- створювати програму щодо надання психологічної допомоги в ситуації конфліктної взаємодії.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Психологія сім'ї», як вибіркова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідними освітньо-професійними програмами:

✓ *Практична психологія (ОС бакалавр, 2020 рік набору)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	1-14
ЗК4	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	1-14
ЗК7	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)	1-14
ЗК9	Здатність працювати в команді	3, 5, 7, 8, 9, 11
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
СК2	Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ	1, 2, 4, 6, 8, 9, 10, 12
СК3	Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків	3, 5, 6, 8, 10, 11
СК4	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел	1-14
СК5	Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій	13, 14
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР3	Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань	1-14
ПР4	Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел	1-14
ПР6	Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження	13,14
ПР8	Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців	1-14

ПР9	Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання	13,14
ПР13	Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності	3, 4, 6, 8, 9, 10
ПР16	Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога	13,14
ПР18	Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії	13,14

✓ *Психологія (ОС бакалавр, 2018 рік набору)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	1-14
ЗК2	Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності	13,14
ЗК3	Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога	1-14
ЗК4	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	1-14
ЗК5	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	1-14
ЗК6	Здатність бути критичним і самокритичним	1-14
ЗК7	Здатність приймати обґрунтовані рішення	1-14
ЗК8	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)	1-14
ЗК9	Навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді	3, 5, 7, 8, 9, 11
ЗК10	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності	5, 6, 8, 9, 10, 11
ЗК11	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)	1-14
ЗК12	Знання та розуміння про захищеність життя і діяльності особистості, суспільства і життєвого середовища від небезпечних факторів	7, 8, 10, 12

	природного і штучного характеру.	
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
ФК1	Знання структури особистості, принципів, методів, галузей психології	1
ФК2	Знання функціонування потребнісно-мотиваційної, операціональної, інформаційної та регуляторної підсистем особистості	3, 5, 6, 7, 11, 12
ФК3	Знання основних понять організаційної психології, психології управління, психології торгівлі, економічної психології, конфліктології та інших галузей психології	1-14
ФК4	Вміння здійснювати психологічну діагностику, консультацію, корекцію, реабілітацію клієнтів і надавати психологічну допомогу працівникам організації	13, 14
ФК5	Вміння впроваджувати методи практичної психології в процесі психологічного супроводу освітньо-професійної діяльності	13, 14
ФК6	Вміння досліджувати соціально-психологічні явища і впроваджувати методи психологічного забезпечення професійної діяльності в організації	13, 14
ФК7	Вміти адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності	1-14
ФК12	Здатність усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримуватися норм професійної етики	1-14
ФК14	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку	1-14
ФК15	Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту	13,14
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПРН1	Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання	1-14
ПРН2	Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань	1-14
ПРН3	Ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ	3, 4, 5, 6, 9, 11
ПРН4	Здійснювати пошук інформації з різних джерел	1-14

	для вирішення професійних завдань в т. ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій	
ПРН5	Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки	1-14
ПРН6	Самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги	13,14
ПРН7	Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміння дотримуватися процедури дослідження	13, 14
ПРН8	Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки	13, 14
ПРН9	Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень	1-14
ПРН10	Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання	1-14
ПРН11	Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника	1-14
ПРН12	Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, встановлювати ефективність власних дій	13, 14
ПРН13	Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо відповідно до запиту	13, 14
ПРН14	Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно	3, 4, 6, 8, 9, 10

	ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості	
ПРН16	Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку	1-14
ПРН17	Знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога	1-14
ПРН18	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям	1-14
ПРН19	Розуміти важливість збереження здоров'я (власного й навколишніх) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.	13, 14

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Психологія сім'ї як наукова галузь. Системний опис її об'єкту

Об'єкт, предмет та головні категорії дисципліни. Становлення сімейної психології як наукової дисципліни. Місце «Психології сім'ї» в системі гуманітарних та спеціальних дисциплін. Психологія сім'ї як міждисциплінарна галузь знань. Зв'язки «Психології сім'ї» з загальною, соціальною психологією та етнопсихологією, її завдання в суспільстві. Соціально-психологічна сутність сім'ї та її структура. Специфіка сім'ї як соціально-психологічного феномену.

Вплив соціальних умов на розвиток сім'ї. Роль держави та соціальних інститутів у розвитку сучасної сім'ї в Україні.

Значення дисципліни «Психологія сім'ї» в професійній діяльності практичного психолога.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 9

Інтернет – ресурси: 11,12

Тема 2. Сутність сім'ї та шлюбу, їх місце в структурі суспільства

Сім'я як соціальна група і соціальний інститут. Поняття «сім'я» та «шлюб» в психології та суміжних науках. Функції сім'ї, їх характеристика. Подружжя, шлюб, сім'я. Специфічні функції сім'ї, неспецифічні функції сім'ї. Структура та життєвий цикл сім'ї. Типологія сімей. Нуклеарні та розширені сім'ї. Сімейні міфи та правила. Подружні узгодження. Задоволеність шлюбом. Стабільність. Соціально-психологічний клімат в сім'ї. Статеві відмінності і сімейні стосунки. Періодизація інституту сім'ї за Голодом.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 9, 10

Інтернет – ресурси: 11-14

Тема 3. Джерела та тенденції розвитку сім'ї в сучасному світі

Форми організації шлюбу і сім'ї, їх джерела і еволюція. Приклади шлюбно-сімейних стосунків в історії людства. Патріархальна сім'я та її трансформації. Нормативні і квазі-сімейні моделі сім'ї та шлюбу. Квазісімейні моделі та альтернативні форми шлюбно-сімейних відносин. Психологічно благополучна і неблагополучна сучасна сім'я. критерії благополуччя сім'ї. Психологічне здоров'я сучасної сім'ї.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 7, 9

Інтернет – ресурси: 11-14

Тема 4. Функціонально-рольова структура сімейних відносин. Життєвий цикл сім'ї

Походження терму гендер. Відмінності між жінками та чоловіками на біологічному рівні. Підходи до розуміння гендера. Гендерні стереотипи. Статеворольові (гендерних) стереотипи. Соціальні ролі. Соціально-психологічні аспекти розуміння маскулінності / фемінінності в різних методологічних підходах. Статеворольові системи. Статеворольова диференціація. Класифікація основних ролей у сім'ї (за Ю.Є. Альошиною). Найважливіші характеристики сім'ї. Порушення структури сім'ї.

Життєвий цикл сім'ї. Етапи розвитку сім'ї. У зарубіжній сімейної психології поширена періодизація життєвого циклу сім'ї Р. Хілла. Ознаки сімейної кризової події.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 6, 9, 10

Інтернет – ресурси: 11-14

Тема 5. Любов як основа подружніх стосунків

Виникнення і розвиток уявлення про любов: тілесне і духовне: древні цивілізації, епоха Античності, епоха Середньовіччя, епоха Відродження, Новий час. Психолого-філософський нарис «Про любов» Стендаля – чотири види любові. Феномен любові та її типи. Теорії любові. Трьохкомпонентна теорія кохання Р. Стенберга.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 6, 7, 9

Інтернет – ресурси: 11-14

Тема 6. Дошлюбний період. Вибір шлюбного партнера

Теорії вибору шлюбного партнера. Пріоритети у виборі шлюбного партнера. Внутрішні критерії, які визначають вибір партнера. Функції

предшлюбного періоду. Психологічні умови оптимізації перед шлюбного періоду. Формування шлюбної пари. Моделі вибору супутника життя. Передшлюбне залицяння. Мотивація вступу у шлюб. Типи мотивації. Типи мотивів. Види мотивів. Структура мотивації укладення шлюбу. Шлюбний контракт

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 6, 7, 9

Інтернет – ресурси: 11-14

Тема 7. Проблема молоді сім'ї. Адаптація і сумісність подружжя в сім'ї

Молода сім'я, її завдання й особливості. Подружні взаємини у перші роки шлюбу. Вплив сімейних взаємин на професійну діяльність людини. Психологічно благополучна і неблагополучна сучасна сім'я. Психологічне здоров'я сучасної сім'ї. Немолода сім'я, її завдання й особливості.

Культура спілкування серед молодих людей. Конфлікт між молодими людьми. Завдання розвитку в сімейному житті чоловіка й жінки. Основні критерії психологічного здоров'я сім'ї. Психологічні труднощі становлення молоді сім'ї. Емоційна близькість спілкування молоді сім'ї.

Види й рівні сімейної комунікації. Культурні особливості, що впливають на процес сімейної комунікації. Основні проблеми в сімейній комунікації. Рекомендації по поліпшенню якості сімейної комунікації. Уявлення про зміст сімейної комунікації чоловіка та жінки (за Л. БергКрос). Методи поліпшення подружньої комунікації (за Л. Берг-Крос).

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 7, 8, 9

Інтернет – ресурси: 11-14

Тема 8. Психологія сім'ї та соціальний захист жінок

Чинники соціального становища жінки в суспільстві. Роль і місце жінки в суспільстві. Проблеми жінок в Україні. Актуальні проблеми жіноцтва. Сутність і еволюція «жіночого питання»: проблеми гендера. Гендерні стереотипи. Гендерна рівність. Гендерне насильство та його види. Проблема виїзду жінок України на роботу за кордон і торгівля жінками. Ознакою торгівлі жінками є певні ситуації. Причини (внутрішні і зовнішні) поширення торгівлі жінками в Україні. Тенденції розвитку торгівлі жінками в Україні. Державна політика стосовно жінок. Основні завдання державної політики стосовно захисту і поліпшення становища жінок України. Принципи державної політики стосовно жінок. Головні пріоритети державної політики стосовно захисту і поліпшення становища жінок України. Соціальна робота із жінками. Витоки феміністичного руху. Перші жіночі організації з'являються в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 6-10

Інтернет – ресурси: 11-14

Тема 9. Подружні сварки та сімейні конфлікти

Специфіка спілкування в сім'ї. Особливості та класифікація сімейних конфліктів. Стадії розвитку конфлікту. Конструктивний і деструктивний вихід.

Емпірично виділені фактори «ризиків» в шлюбі: спільне проживання з батьками на початку шлюбу; професійна зайнятість жінки; зловживання алкоголем; очікування дитини у перші два роки шлюбу; наявність проблем у вихованні дітей; обмеженість спільних захоплень, інтересів, тем спілкування; відсутність підтримки і довіри з боку партнера; втрата почуття кохання; невдоволеність сексуальними стосунками, сексуальна дисгармонія; зрада одного з партнерів; вимушене роздільне проживання; неможливість мати дітей.

Термінальні та інструментальні конфлікти. Основні причини деструктивного характеру вирішення протиріч: егоцентризм, блокування задоволення базових потреб партнера, зниження його можливості в самоактуалізації і рівня самоповаги. Фактори «умовної вигоди» конфлікту: можливість емоційного реагування й агресії (наслідок втоми, монотонії або інших труднощів); досягнення своїх цілей шляхом маніпулювання партнером.

Конфліктогенний характер ревнощів. Умови деконфліктизації подружніх стосунків. Відмова від егоцентричної позиції, ідеалізації свого «Я»; готовність йти на компроміс. Орієнтація на профілактику конфліктів або на їх конструктивність (адекватність відображення, відкритість і ефективність комунікації, взаємна довіра і співпраця, визначення суті конфлікту). Необхідність володіння психотехнікою спілкування.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 7, 8, 10

Інтернет – ресурси: 11-14

Тема 10. Соціально-демографічні проблеми сім'ї

Характеристика демографічної кризи. Тенденції народжуваності. Демографічна ситуація на Україні. Наслідки падіння народжуваності. Ризики для демографічної стабільності (за В.С. Крисаченко). Негативні чинники здоров'я людини. Типи відтворення населення. Наслідки падіння народжуваності.

Проблема дітності. Прокреційна поведінка. Мотиваційні та репродуктивні установки. Установки дітності. Ідеальне число дітей. Бажане число дітей. Очікуване число дітей. Належне число дітей. Статус сиблінга і проблеми демографії. Статус і позиція дитини в сім'ї. (А.Адлер, Е.Фромм, З.Фройд).

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 8, 9, 10

Інтернет – ресурси: 11-14

Тема 11. Сімейна соціалізація та сімейне виховання

Етапи первинної соціалізації особистості. Репродуктивні установки і очікування. Готовність до прийняття батьківської і материнської ролі. Мотиви народження дитини. Психологія вагітності, пологів.

Установка на виховання дитини. Наслідки ранньої материнської депривації. Роль батька у вихованні дітей.

Гармонійні подружні стосунки як умова психічного здоров'я дитини. Специфіка виховання дітей в різних типах сімей. Співвідношення стилю сімейного виховання та формування особистості дитини. Особливості сімейного виховання дітей на різних вікових етапах. Позичії батька і матері по відношенню до сексуального виховання. Етапи сексуальної освіти.

Емоційний, когнітивний і поведінковий аспекти батьківських стосунків. Фактори батьківських стосунків: прийняття — відкинутість, автономія — контроль. Детермінанти батьківських стосунків: а) особливості особистості батька (матері) (концепції А. Адлера, Дж. Боулбі, Л. Лоевінгер); б) особистісні і клініко-психологічні особливості дитини (роботи М. Лісіної, Н. Ньюсона); в) етологічні фактори (С. Лебовичи); г) соціокультурні детермінанти (Х. Харлоу, М. Лаоса); д) особливості внутрішньосімейних взаємостосунків (А. Захаров, Е. Г. Ейдемільер). Функціональні особливості батьківського відношення.

Типові недоліки сімейного виховання. Вплив батьківських установок на стиль виховання. Дефіцит любові. Відсутність єдності у виховних діях. Прояви слабкодухості, безвілля, непослідовності, гніву і роздратованості. Несправедливість і жорстокість покарань. Протиріччя між моральними вимогами до дитини і власними вчинками батьків.

Вплив батьківського відношення до дитини на виникнення відхилень у розвитку. Психосоматичні стосунки в сім'ї. Сім'я як один із чинників виникнення поведінкових девіацій неповнолітніх. Сім'я як джерело психічної травми. Стан глобальної сімейної невдоволеності. Феномен «сімейної тривоги». Роль сім'ї у формуванні індивідуальних способів протидії психічній травмі.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 6-10

Інтернет – ресурси: 11-14

Тема 12. Проблема розлучень та повторних шлюбів

Особливості та причини виникнення порушень життєдіяльності сучасної сім'ї. Розлучення та його наслідки. Сучасна сім'я і порушення її функціонування. Типи порушень функціонування сім'ї, які обумовлюють

психічну травматизацію особистості. Порушення основних сфер життєдіяльності сім'ї як джерело психічної травматизації особистості.

Стадії розлучення: емоційне розлучення, фізичне розлучення, пробне розлучення, юридичне розлучення. Моделі розлучення за А.Маслоу.

Соціально-психологічна допомога сім'ї на різних стадіях дезорганізації стосунків і після розлучення

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 8, 9

Інтернет – ресурси: 11-14

Тема 13. Методи вивчення сучасної сім'ї та її психодіагностика

Мета та завдання психологічної діагностики сім'ї. Методи психологічного вивчення сім'ї. Умови і техніки проведення соціально-психологічних досліджень сім'ї.

Параметри діагностики подружніх стосунків і відповідні методики. Порядок зняття, збору, класифікації, зберігання і застосування отриманої інформації.

Регламентация соціально-діагностичних досліджень сім'ї у сучасних умовах. Проблеми і труднощі здійснення і отримання діагностичної інформації про сім'ю.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 8, 9, 10

Інтернет – ресурси: 11-14

Тема 14. Психологічна допомога сім'ї: психокорекція, сімейне консультування та психотерапія

Психологічне консультування сімей практичним психологом. Спеціальні прийоми і методи психологічного консультування, які використовує практичний психолог у своїй роботі. Методи дослідження подружньої сумісності. Основні вимоги до роботи з подружньою парою.

Методи та прийоми, що використовуються в сімейному консультуванні. Характер взаємостосунків між подружжям. Методи соціально-психологічної діагностики проблем родини. Діагностика дошлюбних стосунків. Діагностика шлюбно-сімейних стосунків.

Діагностика дитячо-батьківських проблем. Вивчення родини й діагностика її порушень. Сумісність членів родини. Адаптованість сім'ї. Фактори сімейного благополуччя.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 8, 9, 10

Інтернет – ресурси: 11-14

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Затворнюк О.М. Психологія сім'ї: навч.-мет.посіб. / О. М. Затворнюк. – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2018. – 184 с.
2. Планування сім'ї: навч. посіб. / за ред. Н. Я. Жилки, І. Б. Вовк. – 3-е вид., доп. – К., 2010. – 300 с.
3. Поліщук В.М. Психологія сім'ї: навчальний посібник / В. М. Поліщук – К.: Книга, 2014. – 281 с.
4. Психологія сімейних взаємин: навч. пос. / М. С. Корольчук, П. П. Криворучко та інші.; за загал. ред. М. С. Корольчука. – К.: Ніка-Центр, 2010. – 296 с.
5. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: навч. пос. / І. М. Трубавіна. – К. : ДЦССМ, 2010. – 132 с.

Додаткові:

6. Антонюк, Н. М. Любов та шлюб (сім'я). Освіта. Мистецтво [Текст] = Love and marriage (family).Education.The arts : Читанка :Теми для розвитку мовлення та підготовки до тестів, міжнародних іспитів : Навчальний посібник (англ. мовою). Кн.1 : Англomовні країни та Україна / Н. М. Антонюк, К. К. Краснолуцький. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 272 с.
7. Карнегі Д. Как быть счастливым в семье [Текст] / Д. Карнегі ; Пер. с англ. – Мн. : Попурри, 2002. – 432с. – 18.60.
8. Ложкін Г.В., Пов`якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: навчальний посібник. / Г.В. Ложкін, Н.І. Пов`якель - К.: ВО «Професіонал», 2006. – 416 с.
9. Основи практичної психології / В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева та ін. Підручник. - К.:Либідь, 2008. – 536 с.
10. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в Україні: теорія і методика [Текст] : монографія / І. М. Трубавіна ; Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. - Х. : Нове слово, 2007. - 395 с.

Інтернет – ресурси:

11. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/_Index.php (Електронна бібліотека з психології «Гумер»)
12. <http://psyfactor.org> (Електронна бібліотека з психології: «Псіфактор»)
13. <http://chitalka.info/psy.html> (Електронна бібліотека, розділ психологія: «Chitalka.info»).
14. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.

* курсивом виділено джерела, які наявні в бібліотеці ДТЕУ